AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

ASIANTUNTIJALAUSUNTO

15.10.2020

sivistys- ja tiedejaosto
tanja.timonen@eduskunta.fi
Viite: HE 146/2020

AMKE ry:n lausunto hallituksen talousarvioesityksestä vuodelle 2021

Vuoden 2021 hallituksen talousarvioesityksessä ammatilliseen koulutukseen esitetään valtionosuudeksi 886,4 M€ sekä määräaikaista ja kertaluonteista 80 M€ hallitusohjelman tulevaisuusinvestointina, kokonaisrahoituksen noustessa 1,96 miljardiin euroon. Nimellinen kokonaisrahoitus nousee vuoteen 2020 verrattuna n. 68 M€. Tämä lisäys parantaa koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, mutta esitykseen sisältyy myös uusia vastuita. Samalla koronakriisi on merkittävästi vaikeuttanut toimintaa. Vuosina 2013-18 ammatillisesta koulutuksesta leikattiin yli 300 M€, kun samanaikaisesti opiskelijamäärä nousi 50 000:lla.

Oppivelvollisuuden laajennus ja perustaidot

AMKEn koulutuksen järjestäjille tekemän syksyllä 2019 Ammattiosaamisen barometri -kyselyn mukaan ylivoimaisesti tärkein asia oppivelvollisuuden laajentamisessa on, että jokainen nuori saa perusopetuksessa riittävät valmiudet toisen asteen opintoihin. Pisa-tutkimuksen mukaan perusopetuksessa heikkojen lukijoiden osuus on jo 13,5 prosenttia. Ammatillinen koulutus ei voi paikata perusopetuksen puutteita.

Ensi vuoden talousarvioesityksessä oppivelvollisuuden laajentamiseen kohdennetaan 3,6 M€, mikä tarkoittaa alle 150 euroa per opiskelija (Vuonna 2020 yhteisvalinnan kautta aloitti n. 25 500 uutta opiskelijaa). Oppivellisuus on eduskunnan käsittelyssä ja sen on tarkoitus astua voimaan ikäluokittain syksystä 2021 alkaen. Suurin osa kustannuksista kohdentuu maksuttomiin opiskelumateriaaleihin. AMKE ry muistuttaa hallitusohjelman lupauksen mukaisesti kustannusten korvaamisesta koulutuksen järjestäjille. Tämä edellyttää huolellista seurantaa oppivelvollisuuden laajentumisen aiheuttamista kustannuksista.

Tulevaisuusinvestoinnit

AMKE kiittää, että hallitusohjelman tulevaisuusinvestoinneista pidetään kiinni. Rahoituksen määräaikaisuus aiheuttaa kuitenkin merkittävää epävarmuutta tulevaisuuteen. Rahoituksen kohdistuessa pääasiassa henkilöstökustannuksiin, koulutuksen järjestäjien tulisi voida luottaa, että rahoitus jatkuu määräajan jälkeen. Ammatilliseen koulutukseen tarvitaan 100 M€ perusrahoituksen nosto. On erittäin tärkeää, että määräajan jälkeen tulevaisuusinvestointien rahoitusosuus tulisi saada budjettikehykseen.

Lähihoitajakoulutus

Sosiaali- ja terveysalan perustutkintokoulutukseen eli lähihoitajakoulutukseen kohdennetaan budjetissa 27 M€ hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi. Tänä vuonna IV lisätalousarviossa lähihoitajakoulutukseen kohdennettiin 30 M€. Väestön ikääntyminen lisää tarvetta hoitohenkilöstön lisäämiseen ja hoitajamitoituksen muutoksen myötä on arvioitu, että Suomeen tarvitaan lähivuosina 5 000 uutta lähihoitajaa, erityisesti vanhustenhoitoon.

Lähihoitajakoulutus on vetovoimainen tutkinto, mutta vanhustenhoitoon suuntautumisvaihtoehtona on vähemmän suosittu. Tavoitteena 5 000 uuden lähihoitajan kouluttamiseksi tarvitaan vetovoimatyötä koko toimialalla uusien opiskelijoiden saamiseksi. AMKE ry muistuttaa, että myös muilla toimialoilla on työvoimapulaa, esimerkiksi Teknologiateollisuus ry

on arvioinut vuonna 2018 osaajatarveselvityksessään, että ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden määrä tulisi yli kaksinkertaistaa, jotta alan työvoimatarpeeseen voitaisiin vastata.

Työvoimakoulutus

Talousarvioesityksessä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alalla työvoimakoulutuksessa ammatillisen koulutuksen ja kotouttamiskoulutuksen rahoitusta esitetään vähennettäväksi. Työvoimakoulutuksessa ammatillinen koulutus laskee 55 M€:oon (v. 2020 67,7 M€) ja kotouttamisen osuus laskee 55 M€:oon (v. 2020 60,4 M€).

Koronan seurauksena lomautettujen ja työttömien määrä on kasvanut selvästi, joten työllisyydenhoidon resursseja tulisi vahvistaa, eikä leikata. Koulutus on tehokas keino parantaa työllisyyttä. Ammatillisen koulutuksen rahoitusosuuden laskeminen lähes 13 M€:lla vaikeuttaisi merkittävästi työllisyyspalveluiden saatavuutta.

Jatkuvan oppimiseen esitetään 40 M€:a, millä olisi tärkeää saada lomautettuja ja työttömiä työnhakijoita takaisin työmarkkinoille sopivalla koulutuksella.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen yleistilanne ja koronakriisi

Tänä vuonna ammatillisen koulutuksen rahoitustilanne on parantunut hieman. Koronakriisi on kuitenkin merkittävästi vaikeuttanut koulutusten toteuttamista mm. opiskelijoiden sisäänottoa ja valmistumista ja suuri osa henkilöstön työpanoksesta on kohdentunut varsinaisen koulutuksen sijaan kriisin hoitoon. Osa opiskelijoista tarvitsee enemmän tukea opintoihinsa. Koronakriisi kohtelee myös hyvin eri tavalla eri toimialoja, koska työssäoppiminen on vaikeutunut merkittävästi mm. ravintola-, tapahtuma ja matkailualalla.

Rahoituksen pirstaleisuus ja lukuisat rahoitushaut vaikeuttavat pitkäjänteisen toiminnan toteuttamista ja kehittämistä. AMKE ry esittää, että jatkossa rahoitus jaettaisiin pääosin yleiskatteellisina valtionosuuksina lukuisten hakukierrosten sijaan.

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu — toimitusjohtaja

Saku Lehtinen — asiantuntija

Lisätiedot: asiantuntija Saku Lehtinen, 040 041 2057, saku.lehtinen@amke.fi